

”Plant et tre” konferansen den 25. og 26. feb. 2014 på Strålemot i Hornnes

Åndens og håndens gjerning

er mitt tema til start på denne konferansen. Et meget krevende, men sentralt og godt tema å begynne med. Spesielt godt er det å samles i ”Strålemot” som minner om Guds store gave til Norge: Hans Nielsen Hauge. Få, om noen har vel praktisert **åndens og håndens** gjerning som han. I dag tenker en lite ånd og nesten bare hånd og fag, og det er farlig feil. For noen år siden planla jeg sammen med et team et prosjekt i Mali. Da vi var ferdig, kom det opp en kar fra Senegal som representerte Lutherske Verdensforbund, og vi snakket om hva slags folk vi måtte få med. Jeg antydet da at det var viktig å få med solide kristne fagfolk. Det ble ikke godt mottatt. Faget stod alene i fokus.

Men først:

Det var hyggelig at vi kunne samles så mange fra mange forskjellige områder av arbeidet ute – til gjensidig informasjon og drøftinger. Håper vi får en like nyttig og god samling i år som i fjor. Det ble en samling som bar gode frukter både til Øst-Afrika og faghjelp til Nord-Korea. Spesielt hyggelig var det med 7 rep fra afrikanske land.

Godt er det altså å få starte med ”**Åndens og håndens gjerning**”. Spesielt viktig er det å besinne seg på **hvilken ånd** vi snakker om, for kilden er avgjørende viktig for hva slags **tanker en gjør seg** og **sammenhenger man ser** og dermed hvordan **håndens praksis blir**. Forvaltning av våre nasjonale hus dreier seg jo om økologi og økonomi som begge dreier seg om hus-forvaltning hvor alt henger sammen og må gjøres rett. (Vi kommer tilbake til det)

Vi samles i Jesu Kristi Ånd og de gjerninger Han leder oss i gjort i Gud. **Altså de gjenfødtes ånd og hånd. Jeg skal prøve å belyse temaet ut fra noen hovedpunkter:**

1. **Hva lever vi i og av. Jo, skaperverket, vårt eucos som betyr hus. Øko-logi og øko-nomi kommer jo av dette greske ordet eucos som betyr hus.**
2. **Hvorfra kommer de rette tankene om forvaltningen som styrer våre tanker og praksis? Ja hvordan tenker vi om skaperverket og forvalter det?**
3. **Har vår Bibel og historien noen konkrete svar på hvorfra og hvordan? Vi skal se litt på hva 1. Mosebok sier, og Dahl synger det i Bondesangen og Dostojevskij m fl**
4. **Teori og vitenskap i nåtiden styres av Bibelen for de som får til god bærekraftig forvaltning? Jødisk økologisk tenkning.**
5. **Eks fra 1. Moseb 2,8, jødene, Bet-lehem, Stefanus Ap.gj. 6, v.5, Hans Nielsen Hauge bak plogen (utdypes grundig)**
6. **Hvordan ser verden ut og vårt svar? Heb 13 Resultatene i Israel, Norden før og etter, Kerala og Israel i dag.**

Altså første pkt.

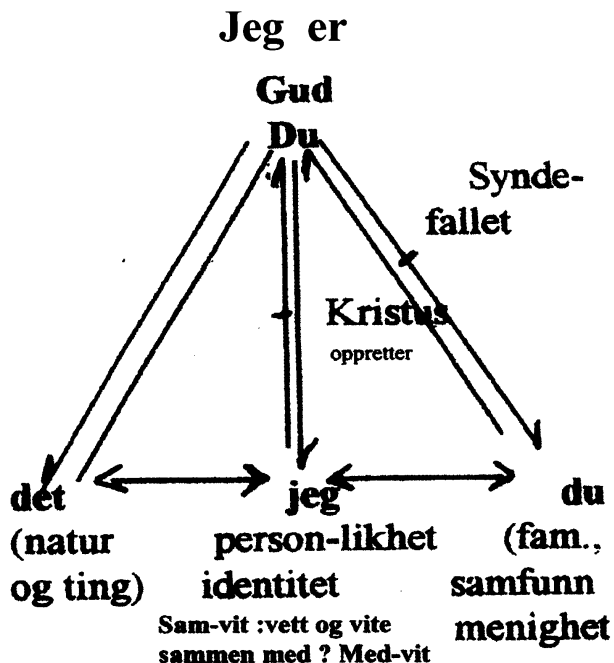
- Hva lever vi i og av. **Jo, skaperverket, vårt eucos som betyr hus. Økologi og økonomi kommer jo av dette greske ordet eucoss som betyr hus.**

Økologi og økonomi kommer jo av dette greske ordet eucoss som betyr hus. Øko betyr altså hus, logi læren om og nomi kommer av nemeini som betyr forvalte. Da taler vi

altså om husforvaltning av det norske hus eller et hvilket som helst annet nasjonalt hus – kanskje også det globale etter hvert. Denne forvaltningen kan være mer eller mindre riktig og bærekraftig med en rett ”Protect and produce”, beskytte og produsere mat, råstoffer og miljø, **alt etter hvilke kilder en har for tankene en forvalter og bruker naturen ut fra. Det er altså det helt avgjørende spørsmål!**

Nesten alle verdier skapes ut av rett forvaltning av jord og planter og fotosyntesen: **World Watch Inst. ”State of the World 1990”** sier: ”Verdensøkonomien bygger på tre biologiske systemer: dyrket mark, skoger og beiteland. Bortsett fra fossilt brensel og mineraler gir de tre systemene alle råvarer industrien trenger. Og bortsett fra sjømat, bidrar de med all nødvendig mat. - Alle disse biologiske systemene har fotosyntesen til felles, plantenes evne til å bruke solenergi for å danne karbohydrater av vann og karbondioksid. Selv om man har anslått at 41% av den fotosyntetiske aktiviteten foregår i havet, er det de 59 landbaserte prosentene som danner grunnlaget for verdensøkonomien. Det er også tapet av fotosyntesen på land, forårsaket av miljøskader, som undergraver mange nasjonale økonomier.” Og: ”Når verdensøkonomiens jordbruksfundament svekkes, blir selve verdensøkonomien rammet. Faktisk ser jordbruket ut til å bli den sektor som først får merke hvordan de grunnleggende miljøskadene til syvende og sist vil forme den globale økonomiske utvikling.” Videre: ”Når man leser aviser, får man lett inntrykk av at endringer i økonomiske indikatorer som nasjonalproduktet (BNP), rentenivå og råvarepriser gir nøkkelen til fremtiden. Men det er forandringer av det biologiske produkt som former sivilisasjonen. Det er endringer i størrelsen på fotosyntesens produkt som i siste instans avgjør hvor mange av oss jorda kan fø på og hvilket forbruksnivå vi får.” Husker noen at foran finans-krisa kom prisoppgang på mat og råstoffer – men det var gitt mange signaler lenge før!

- Hvorfra kommer de rette tankene om forvaltningen som styrer våre tanker og praksis? Ja, hvordan tenker vi om skaperverket og forvalter det?

Som menneske lever vi i tre hovedrelasjoner. Relasjonen til det store Du, ”Jeg er”, Gud, så du i medmennesket i familien, samfunn og menighet og i relasjon til naturen. Vi bruker ofte ord om oss selv som identitet (identifisere seg med), personlighet (lik en person), samvit- (vett og vite) og med-vit Men hva mener vi egentlig med disse ordene? **Hvem er det vår person skapes lik med i tanker ord og gjerninger,** hvem og hva er det vi identifiserer oss med og **vet (kunnskap) og har vett sammen med.** Ja, det er helt avgjørende for hvordan åndens og håndens vandring på denne jorden blir.

Et praktisk eks. Jeg liker ofte å komme ut i marka og snakke med vanlige folk – som for øvrig Herren har skapt flest av – og høre hvordan de tenker. I Mali - Bafulobe serkle – Osibidania ble jeg vist ut til et forferdelig erodert sted. Hva har skjedd her, spurte jeg? Jo, det var geitenes sted ble det svart, fra en av de tre muslimene som var med. Det var jo greit nok for jeg visste at geita har ødelagt Marokko. Men så føyer den ene til. Før kom skogen opp igjen, men **nå hadde Allah sviktet.** Da tenkte jeg i mitt stille sinn hva jeg ville ha trodd om min bestefar om han hadde sagt noe slikt i stedet for å ta plantekorg og hakke og startet skogplanting.

Sir W. Churchill sa i boken ”Churchills and the jews” at der jødene kom, ble det grønt, mens der araberne overtok, ble det brunt og ørken. Alle landene i Nord-Afrika er blitt til ørkenstater - ikke bare pga av araberne – men også romernes herjinger allerede fra 800 år f. Kr. Det var ikke snakk om en rett ånd, tanke og praksis, men undertrykkelse og grådig utnyttelse av ”Guds gode gåvor” som Hauge omtalte dem – samt Gudsfrykt med nøysomhet som Hauge også mente til.

- Har vår Bibel og historien noen konkrete svar på hvorfra og hvordan? Vi skal se litt på hva 1, Mosebok sier, og Dahl synger det i Bondesangen og Dostojevskij m fl

Det var utrolig gildt, som vi sier på Sørlandet – å reise rundt med folk fra Landbruksdep i Israel og se hvordan de ut fra bibelske visjoner begynte å gjøre det stikk motsatt av hedningeverdenen. De plantet trær av alle slag, store skoger og gjenreiste landets bærekraft. Ja, de sier det like ut at i Bibelen henter de sine visjoner. Vi kommer tilbake til det i et sitat til FN som jødene skrev.

Men vi tar med noen ord av dagens jødiske president om hva deres gode bibelske forvaltning betyr:

President Peres om rett forvaltning til KKL:

- ”Ingen diplomatiske anstrengelser har fremmet Israels omdømme som det faktum at Israel vet hvordan man overvinner tørke i ørkenen, utarmet jord og mangel på vann og hunger” – ”Vi gjør en dråpe vann til 5 dråper”.

Og denne bibelske tenkning fikk vi også inn i Norge med Hauge og hans folk som skapte og gjenreiste et land i nednagd, sykt og lutfattig. Ånd og hånd. Han talte 2-3 ganger om dagen, ga ut ca. 250 000 bøker, tilbakela 1500 mil til fots og startet en rekke bedrifter under stadig forfølgelse og press fra prester og myndig-heter. Han skrev også om landbruk. I 8 år fikk han vandre rundt å gjøre vel, men ble puttet i fengsel 10 -11 ganger for til slutt å settes inn i 1804 for godt 8 år så de knekte de helsa hans, ødela foretningene, brente mye av bøkene og avsluttet med et solid justismord. Det var ingen straffeparagraf til Konventikkelplakaten (1741) som var det eneste han nektet å bøye seg for. Guds Ord

skulle ha fritt løp. Og det fikk det da frihetsklokkene ringte både for Hauge og Norge i 1814 – og videre framover. Men fremgang ble det av denne Norges største sønns gjerning. **Han var ingen opprører, men en åndens og håndens velgjører!**

Våre gode haugianere (N. T. Tvedt) også her fra dalen sammen med O. G. Ueland førte kampen og arven videre til full seier med fred og velstand.

Andre eks:

”Tross alt dette er det til gagn for et land, at det har en konge som sørger for at landet dyrkes.” **Prd. 5,8 NB-88**

”Den som dyrker sin jord – får spise seg mett, mens den som jager etter tomhet, mettes med armod.” **Ordsp. 28,19**

Dostojevskij repterte stadig at ordet for bonde i Russland er avledet av Kristus.

”Da vi ble troløse mot himmelen, forrådte vi jorden.” **Kjærup Bjørnebo.**

Bondesangen original av Jonas Dal: ”Underlegge eder jorden, sae Gud. Ennu alle steder – det er første bud. Først i plogens spor – åndens grøde gror; Bonden er og var – all kulturens far.” **Retts holdning og forvaltning**

Arne Garborg: ”Den jordi er forunderleg. Svart og fæl og ser inkjes ut, men skaper med guddomspektet det himmelske fagre, og det jordiske gagnlege”

Hva sier Bet-lehem og H. N. Hauge bak pløgen oss? Nær sammenheng: ånd og hånd!

- **Teori og vitenskap i nåtiden styres av Bibelen for de som får til god bærekraftig forvaltning? Jødisk økologisk tenkning.**

Fra en jødisk FN-rapport: ”Det er Israels plikt både for henne selv og andre rundt i verden som lever i aride områder, å vise hvordan bibelske visjoner kan bli en realitet. La oss håpe at båndene vil bli styrket mellom vitenskapelig samarbeid som kan skape en hjørnestein på hvilken en fredfull sameksistens for alle vil bli nådd.” Du hører lyden av Mika 4, Fredsriket, ikke sant?

Nå har jeg bare gitt dere noen små glimt om hvordan bibelsk tankegang slår ut i praksis i Israel og alle de stedene der de kommer til – og det begynner å bli mange etter hvert. Det skal vi få se litt på i kveld på noen videosnutter fra KKL/JF. **Men de som virkelig vil inn i temaet, burde kjøpe med seg DVD-en som ligger ute på gangen for kr. 150,-, utgitt på AKF/Krossen Media, Evje.**

- **Eks fra 1. Moseb 2,8, jødene, Bet-lehem, Stefanus Ap.gj. 6, v.5, Hans Nielsen Hauge bak pløgen.**

Men er ikke dette vel verdslig da og lite åndelig? Mon det? Det har blitt større og større for meg i mange sammenhenger å se hvilken avgjørende betydning Bibelens første kp har, særlig 1. Mosb kp 1-12. Her finner vi også disse ordene i 1. Moseb 2,8: ”Og Gud Herren plantet en

have i Eden, i Østen, og der satte han mennesket som han hadde dannet. Og Gud Herren lot trær av alle slag vokse opp av jorden, prektige å se til å ete av, og midt i haven livsens tre og treet til kunnskap om godt og ondt.” Deretter ga Herren oss kulturoppdraget med beskjed om å ”dyrke og vokte den” v. 15.

Og for oss som er hjertens enige med Skriften og ”Den vestlige sivilisasjons redningsmann” sir W. Churchill som med forakt avviste all prat om mytisk forståelse av Skriften, tror det som det står skrevet og praktiserer som det står skrevet. Herren selv plantet en have for oss og ga oss i oppdrag ”protect and produce”! Det samme som Per Borten og Trygve Haugeland ville med Naturressursmeldinga – et stort arbeid som de gjorde fordi det kunne bli ”skjebnesvangert” for en nasjon ikke å ha oversikt over hva en hadde av naturressurser til å produsere mat, råstoffer og miljø. De ville ha et Naturressursdepartement som de anså som minst likke viktig som Finansdepartement, men Bratteli og hans folk forstod ikke det, og laget bare et Miljøverndepartement som lite tenker på å ”dyrke” haven, det blir mest vern og mye forbruk.

En rekke steder i Skriften understrekes betydningen av å forvalte skaperverket med ansvar overfor Han som har gitt oss det som den gode bolig for våre liv. Når det svikter – da hjelper det ikke med alt det andre vi tar med oss fra den vestlige sivilisasjon av kurativ medisin, skoleundervisning etc. Dere kjenner masse av disse bibelstedene. Jeg nevner for eks bare fra Esek 5,17 – 9,9 – 20,25 om dom, men også de vidunderlige ordene om tilplanting i for eks 34,26-30 og 36, 35-36 og mange andre steder om naturens betydning i Guds handlemåte.

Så spør jeg dere. **Hva betyr Bet-lehem?** Ja, bet betyr hus, og lehem betyr korn/brød. Kort fortalt betyr altså Betlehem Brødhuset fordi byen var omgitt av store hvetemarker – den første av jødernes hellige frukter, grasarten som fremdeles bærer mesteparten av menneskelivet på kloden. Men hvorfor ba Gud Mika profetere at Jesus skulle fødes der – og ikke et mye mer åndelig sted – og mange hundre år før det skjedde? Jeg tror den enkle sammenhengen var at Jesus ”det brød som kommer ned fra himmelen og gir verden liv” ville understreke viktigheten av ”det daglige brød” – og bød også oss ”Gi I dem å ete”, men gikk sin vei når de ville gjøre Han til Konge fordi de fikk brød og ble mette. Viktig poeng er ”Søk først Guds rike og Hans rettferdighet – så skal I få alt det andre i tilgift”. De rette tankene, ledelsen og kraften til å ta vare på mennesket får man fra visdommens rette kilde.

Hvor ble Hans Nielsen Hauge kalt av Gud? Jo, en vårdag bak plogen. Hvorfor ikke over en åpen Bibel i bønn, hvorfor ikke ved alteret i en kirke, osv. osv.? Igjen var det noe Gud ville fortelle oss om åndens og håndens sammenheng og gjerning i Sin setting? Ja, jeg tror det er lite tvil om det – men prioriteringen er igjen sentralt viktig. ”Søk først - - -”, noe vi tydeligvis glemmer i dagens Velstands-Norge. Det er ikke ufarlig.

Han gikk bak plogen og sang:

”Jesus, din søte forening å smake.

Lenges og trenges mitt hjerte og sinn.

Riv meg fra alt det meg holder tilbake,

Dra meg i deg, min begynnelse, inn!

Vis meg rett klarlig min jammer og møy,

Vis meg fordervelsens avgrunn i meg,

At seg naturen til døden kan bøye,

Ånden alene må leve for deg.

Styrk meg rett kraftig i sjelen her inne,
At jeg kan kjenne hva Ånden formår!
Ta meg til fange i tale og sinne,
Led meg og lokk meg så svak som jeg går!
Meg og hva mitt er, jeg gjerne vil miste
Når du alene i sjelen må bo,
Og seg omsider på døren må liste,
Hva som forstyrrer i hjertet min ro.”

Etter disse to versene fikk Hans Nielsen Hauge sin store opplevelse i 1796. **Vi skildrer det med Hauges egne ord:**

”Da jeg hadde sunget annet vers av salmen ”Jesus din søte forening å smake”, Styrk meg . . . , ble mitt Sinn så oppløftet til Gud, at jeg ikke sanset meg. At min sjel følte noe overnaturlig, guddommelig og salig, at det var en Herlighet som ingen Tunge kan uttale, det minnes jeg til denne dag så klart som om det hadde skjedd i går og nå er det 20 år siden Guds Kjærlighet besøkte meg på den måten. Ingen kan fradiskutere meg dette, for jeg vet alt det gode som fulgte fra denne Stund. Især den inderlige brennende kjærlighet til Gud og Nesten. Jeg hadde et ganske forandret Sinn, en Sorg over alle Synder, en begjærighet etter at Menneskene skulle bli delaktig med meg i denne Nåde og en særdeles sterk Lyst til å lese i den Hellige Skrift.” Så avslutter han slik: ”Det var da, jeg liksom så Verden ligge nedsenket i det onde, hvilket jeg sørget meget over og ba til Gud at han skulle forhale Straffen så noen kunne omvende seg. Jeg ville så gjerne tjene Gud og ba om at han måtte åpenbare meg hva jeg skulle gjøre. Da gjenlød det i mitt Indre: Du skal bekjenne mitt navn for Menneskene, formane dem til å omvende seg og søke meg mens jeg finnes, kalle på meg når jeg er nær og rører ved deres Hjerter så de kunne omvende seg fra Mørket til Lyset”.

Langt sitat, men her lå den skjellsettende opplevelsen som ga Hauge ny livskurs og kraft til sitt storverk. Han var ingen opprører — men en reformator på evangelisk Luthersk grunn. Han snudde folk innvendig med Ordet, bønn, nye tanker og praktisk hjelp. **Her er mye å hente for åndens og håndens gjerning.**

Martyren Stefanus som apostlene satte til rett matutdeling: Jo en mann fylt av Den hellige ånd sier Skriften.

- Hvordan ser verden ut og vårt svar. Heb 13 Resultatene i Israel, Norden før og etter, Kerala og Israel i dag.

Men dette er da gammel historie, og vi lever i en moderne teknologisk tid. Jo da, det er riktig det, men en britisk professor sa for ikke lenge siden at vi kan leve i mange post-kulturer, men kommer aldri til å leve i en post-agrikulturell kultur. Eller som en gammel ordfører sa her i Setesdal: ”Det blir aldri upopulært å eta.”

Det vet og sier Bibelen – for den har pålagt oss i Heb 13 å gi akt på fedrene, utgangen av deres ferd og etterfølge deres tro. Og da snakker vi om fedrene i Skriften og de som ledet Norge gjennom det nittende århundre og gjenreiste Norge fra den dypeste nød, sykdom og fattigdom. Disse åndens og håndens menn som skapte fred og fremgang. Norden hadde en rekke store kriger, havnene blokkert, og det døde fra 20-30 000 i flere år p.g.a. sult. Terje Viigen rodde til Danmark for kone og barn. Og barnevandringene gikk på Agder fra 1830 til 1910. Altså ikke lenge siden, i min bestefars tid.

Et par eks. fra statsfysikus Mellbye i Oslo og dr med Hans Jakob Ustvedt. Førstnevnte skrev i Aft at Norge lå på bunnen av all europeisk helsestatistikk rundt 1800 og entret til toppen rundt 1900. Over 90% av folket bodde på landet, det var 40 leger som bodde i byene med lite kunnskap og dårlig utstyr. Forklaring: Den sosioøkonomiske utvikling som ga folk mat og klær, hus, rent vann osv. Mennesket ble styrket innenfra og beskyttet utenfra med bedret hygiene, altså god profylakse p.g.a. god og rett forvaltning av landet hvor ikke minst haugianerne hadde vist vei. Men i dag gjelder selvsagt ordet: Det ene må gjøres og det andre ikke lades ugjort, vi trenger både profylakse og kurativ medisin.

H.J. Ustvedt var epiemiolog og hadde doktorgrad på tuberkulose. Han sier at 50% av "tubben" var knekt før moderne medisin satte inn. Årsak: også den sosioøkonomiske utvikling. Lignende har vi sett i Mongolia. Som resultat av åndens og håndens praktiske og jordnære folk som også skapte fred og mulighet for utvikling.

De store forkynnere som Pavo på barkebrød som forkynte inn i Finnlands nød, Læstadius i Nord, Rosenius i Sverige og H N Hauge i Norge – **skapte rettferdighet og "Det fredelige hjørne av Europa"** hvor ei steinrøys som Norge ble til velstandsnaasjon ingen våget å drømme om. Det var åndens og håndens folk som ledet an i mange titalls år fra H. N. Hauge og hans folk til Ole Gabriel Ueland (Bibel og Grunnlov, knekte Konventikkelplakaten av 1741 og ga oss møte- og talefrihet og Formannskapslov 1837) fram til Jørgen Løvland og fred i 1905 m.m. – alle på solid evangelisk-luthersk grunn som kunne sin biskop Pontoppidans bok: **Sannhet til Gudfryktighet.** Handlingens menn var også åndens menn, men hadde bena på bakken og gikk i "ei teneste store for Gud frå dag til dag i det stille - der kvardagskleda vert helgeskrud og livsens småting så gilde, og skal eg eingong det store få eg må med truskap i alt det små, i Jesu fotefar lydig gå og gjera det Jesus ville,-" Lekfolkets sang!

Ja, det gjorde de og bygde opp alle de nevnte relasjoner både i forhold til naturen og medmennesket ut fra relasjonen til Du, "Jeg er".

Luther sa: Maja med kost og såpe er like mye verdt som biskop med kappe og kåpe."

Mine foreldre voks ut av denne kulturen. Mor (Romsdal) var menighetssøster på Brandbu i de harde tredveåra med stor forskjell på folk. Hun ble spurt av formannen i menighetsrådet om hun ville ha skyss til stemmelokalet. Ja, takk sa mor, for i år vil jeg stemme sosialistisk. Hun gjorde det ikke da og aldri siden uansett hvor trangt det var for oss med hun som enke og lita misjonslønn. Men da hun sa dette, var hun så irritert på all forskjellen hun så mellom rikfolk og husmannsstuene med et rom og 10-12 barn, at det brast for henne. Hun var ellers et meget rolig og forsiktig menneske. **Hun fikk ikke skyss. Nøden var så dyp at flere ga opp livet.**

Mor fortalte om far (Setesdal) i Mansjuria som så seg lei på at folk ba de rike og velkledde fram til de beste plassene i møtelokalene – **for Gud gjør ikke forskjell på folk.** Derfor fant han en dag den mest fillete tiggeren og leide han fram til beste plass. Relasjonen til medmennesket skal også preges av ånden i praksis.

Vi har mye å ta med oss av Bibelsk, jødisk og fedrenes tankegang og praksis i alle de nevnte relasjoner til de mange landene vi arbeider i rundt kloden. Takk for oppmerksomheten.

* * * * *

Fersk bok: "All the Trees of the Forest. Israel's Woodlands from the Bible to the Present" Alon Tal, Yale Univ. Press 2013. Noen sitater: "- hva Israels erfaringer kan bety for kloden som trenger å gjøre en bedre jobb for å ta vare på eksisterende skoger og plante nye. På en måte prøver boken å belyse, se hvor Israel's erfaringer kan være relevant i global sammenheng."

De har folk fra 90 nasjoner med 33 språk og er ledende m.h.p. Nobelpriser. "Det atypiske er typisk. Ikke å undres over at skogene også er unike."

På sidene 2-8 får vi en rekke oppgraderte opplysninger om skogenes betydning og verdens skoger som bl.a. er redusert med 40%, 50% av dette de siste 100 år.

Millionene i Sahel er spesielt nevnt. "Reskoding i semi-aride regioner gir håp for landrestaurering over store områder i Asia, Afrika, og Amerika."

"Siden verden i økende grad er obs på sin egen økologiske tåpelige og globale sårbarhet, kan Israel's skoger i dag tilby verdifull lærdom. De kan til og med tilby håp."

Og for hvert kp. siteres interessante avsnitt av Skriften